

Neuroloogilise haige toitmine gastrostoomi kaudu ja selle hooldus

Gastrostoom on kunstlikult rajatud ühendustee maost kõhu- seinale. Seda avaust kasutatakse toidu, ravimite ja vedeliku manustamiseks haigele, kes ise ei saa neelata. Sagedasemad neelamishäire põhjused võivad olla tingitud insultist, ajutraumast, peapiirkonna kasvajast jm

Gastrostoomisond viiakse endoskoobi abil makku. Gastrostoomi paigaldab gastroenteroloog või kirurg.

Toitmine

Gastrostoomi kaudu on soovitatav toita 4-6 korda päevas. Toitmiseks kasutatakse süstalt või toitmispumpa. Kasutada võib nii valmis toitesegusid kui ka püreestatud toitu. Süstlaga toitmisel võiks üks toidukord kesta kuni 30 minutit regulaarsete vahedega, et vältida mao ärritust.

Toitmiskiirus on sobiv, kui haige tunneb ennast hästi. Vedelikuvajaduse kompenseerimiseks tuleb manustada vett, lähtudes patsiendi kaalust, 30-35 ml/kg kohta päevas (arvestada ka toidu koostises olevat vett).

Söömine

- Pesta käed.
- Panna valmis toit või toitelahus (toit peab olema toasoe).
- Istuda mugavasse poolistuvasse (vähemalt 30°) või istuvasse asendisse.
- Kontrollida gastrostoomi läbitavust, lastes sellesse 10-40 ml toasooja vett.
- Täita süstal 50-100 ml ulatuses toiduga nii, et süstlasse ei jääks õhku (vältimaks õhu sattumist makku).
- Suruda toit aeglaselt stoomiavast sisse.
- Loputada gastrostoomi pärast söömist ja ravimite manustamist 10-40 ml toasooja veega. Pesta süstal hoolikalt puhtaks.
- Kui maost on vaja õhku välja lasta, siis avada stoomi kork, et õhk pääseks välja. Vajaduse korral võib ennast keerata, et õhk tõuseks ülespoole ja pääseks välja.
- Pärast sööki tuleb haigel olla istuvas või poolistuvas asendis vähemalt 30 minutit.

Ravimite manustamine

Ravimid peavad olema vedelikuvormis või purustatult ja veega segatult (lisainfot saab raviarstilt). Ravimeid mitte segada toidu hulka. Vajalik ravimikogus tuleb tõmmata süstlasse ja suruda aeglaselt gastrostoomi ava kaudu makku. Iga ravimi manustamise järel loputada gastrostoomi korralikult 10-40 ml toasooja veega.

Igapäevane hooldus

- Enne ja pärast gastrostoomiga tegelemist pesta käed.
- Avada välimine fikseerimisketas ja lõdvendada seda.
- Puhastada gastrostoomi ava ümbruse nahk ja fikseerimisketta alla jääv toru veega. Kuivatada nahk ja toru hoolikalt - tehke seda vähemalt kord päevas.
- **Pöörata toru kord päevas** 180° ümber oma telje ja liigutada toru üles ja alla stoomi avas (min 1,5 cm), et vältida toru kinnijäämist stoomi külge.
- Veenduda, et välimine fikseerimisketas on umbes 5 mm nahapinnast kõrgemal (fikseerimisseade vajab kohendamist, kui kehakaal väheneb või suureneb).
- Duši all võib pesta, kui gastrostoomi paigaldamisest on möödunud 24-48 tundi.

Ballooni kontrollimine

Vedelik balloonis aitab hoida toru paigal. Ballooni tuleks kontrollida kord nädalas, et veenduda, kas balloonis on piisavalt vett, et seda paigal hoida.

- Enne ja pärast ballooniga tegelemist pesta käed.
- Panna süstal ballooni täitmisotsikule.
- Hoida toru kindlalt sõrmede vahel, et kindlustada G-toru jäämine makku.
- Ettevaatlikult tõmmata tagasi süstla kolbi, kuni vedelik on balloonist välja tulnud.
- Täita balloon uuesti vedelikuga mahus, mis on ette nähtud tootjajuhendis või ballooni märgisel.
- Kui balloonist ei saa üldse vedelikku kätte, siis eemaldada süstal ja võtta ühendust arsti või õega.

Suuhooldus

Kuna toit läheb otse makku ja suus ei toimu närimist ega neelamist, siis on häiritud suuõõne isepuhastumine ja see soodustab mikroorganismide paljunemist.

- Suud loputada söömise järel suuloputusvedelikega (kasutada alkoholi mittesisaldavat vedelikku).
- Hambaid pesta hommikul ja õhtul.
- Katu korral puhastada suud suuloputusvedelikku kastetud tampooniga.
- Proteese pesta harjaga sooja vee all.

Kateetri ummistus on vältitav, kui enne ja pärast söömist kateetrit korralikult veega loputada.

Kui kateeter on ummistunud, püüdke süstla abil ettevaatlikult eemaldada kogu vedelik, mis jääb ummistusest väljapoole. Seejärel loputage toru süstla abil leige veega ja laske seda tagasi voolata. Korrata seni, kuni ummistus on lahustunud. Kui ummistus on nahapinnast ülevalpool ja paistab läbi kateetri, siis võib loputamise ajal kateetrit õrnalt sõrmedega mudida. Kui ei õnnestu kateetrit avada, siis tuleb see uue vastu vahetada. Kateetrit vahetab kirurg või gastroenteroloog.

Tüsistused

- Kõhuvalu võib tekkida gaasidest ehk õhust maos.
- Stoomi ümbruses võib tekkida vereeritus. Harva esinevat vähest vereeritust peetakse normaalseks. Kui verd on rohkem ja see on segunenud maosisuga, võtke ühendust arstiga.
- Stoomi ümbruse punetus ja valu võib tekkida, kui maosisu pääseb nahale. Sel juhul tõmmake kateeter söömise ajal pingule. Punetuse korral kasutage gastrostoomi hoolduseks ettenähtud hooldusvahendeid (küsi apteegist).

Pöörduge arsti poole, kui

- stoomi ümbruse punetav ja valulik ala on suurem kui 1,5 cm;
- stoomist tuleb halba lõhna;
- stoomi ümbruse nahk on leemendav ja/või paistes;
- kateeter läheb katki või tuleb välja;
- tekib palavik;
- maosisus on verd.

ITK731 Käesoleva infolehe on kinnitanud Ida-Tallinna Keskhaigla juhatuse esimees 07.12.2015 (käskkiri nr 30-15).